

Vetenskapsrådet

Datum
2017-04-24

Darienummer
1.1.3-2017-108
N2017/00055/IFK
GD-2017-86

Handläggare
Sten Söderberg

Näringsdepartementet

103 33 Stockholm

Remissyttrande över Vinnovas slutrapport "Metoder och kriterier för bedömning av prestation och kvalitet i lärosätenas samverkan med omgivande samhälle" (N2017/00055/IFK)

Vetenskapsrådet besvarar denna remiss huvudsakligen utifrån sin uppgift att ha en ledande roll för att utveckla svensk forskning av högsta vetenskapliga kvalitet och därmed bidra till samhällets utveckling.

Vetenskapsrådet har under perioden 2013-2016 löpande deltagit i regelbundna samrådsmöten med Vinnova i direkt anslutning till Vinnovas arbete med föreliggande uppdrag. Vetenskapsrådet har också tillsammans med Vinnova genomfört en gemensam studieresa till Storbritannien för att studera det engelska forskningsfinansieringssystemet med tonvikt på det nationella utvärderingssystemet Research Excellence Framework (REF). Vi har således haft god insyn i Vinnovas utredningsarbete och har vägt in dessa erfarenheter i föreliggande remissyttrande.

I regeringens senaste forskningsproposition (prop. 2016/17:50, s. 53) anges att regeringen anser att det är angeläget att samverkan premieras ekonomiskt. Vidare anges (s. 59) att regeringen – i avvaktan på ett nytt resurstilldelningssystem – avser att använda Vinnovas bedömningar av samverkan som grund för tilldelning av nya resurser, och att Vinnova under 2017 kommer att få ett nytt uppdrag att utvärdera lärosätenas samverkan vilket kan utgöra ett förnyat underlag för fördelning av nya medel i avvaktan på ett nytt resurstilldelningssystem. Vetenskapsrådets yttrande utgår även från dessa av regeringen angivna intentioner.

Vi vill inledningsvis välkomna att Vinnova - delvis tack vare att uppdraget haft en flerårig och långsiktig karaktär - har kunnat ha ett öppet och interaktivt arbetssätt med goda möjligheter till insyn och påverkan från såväl berörda lärosäten som ett flertal andra intressenter. Det processinriktade arbetssättet har enligt Vetenskapsrådet inneburit att Vinnovas förslag i första hand bör ses som ett väl genomarbetat möjligt verktyg och stöd för lärosätenas egen kvalitets- och verksamhetsutveckling vad gäller samverkan, något som Vinnova självt också framhåller. Samtidigt bör påpekas att förslaget grundas på att endast något över hälften av de av Vinnova finansierade projekten har slutrapporterats (17 av 30, dvs. ca 57 %; se Vinnovas rapport s. 6).

VETENSKAPSRÅDET
SWEDISH RESEARCH COUNCIL

Postadress/Postal address
Box 1035
SE-101 38 Stockholm
Sweden

Besöksadress/Visiting address
Västra Järnvägsgatan 3

Tel: +46-(0)8-546 44 000
Fax: +46-(0)8-546 44 180

Org. nr/Vat No
202100-5208

vetenskapsradet@vr.se
www.vr.se

Vetenskapsrådet

Vetenskapsrådet uppfattar därför att syftet med förslaget är att vara ett utvecklingsverktyg snarare än att användas som grund för fördelning av resurser. Detta illustreras tydligt av den grova tregradiga betygsskalan som Vinnova har tillämpat tillsammans med en mycket enkel viktning för att kunna fördela de ekonomiska medel som verket haft till sitt förfogande.

Vetenskapsrådet vill inledningsvis framhålla vikten av ett brett perspektiv på samverkan, dvs. att samverkan kan förekomma - och premieras - för i princip alla förekommande vetenskapsområden och forskningsämnen, och då avse inte bara riktad samverkan med näringslivet utan också samverkan inom exempelvis de sociala, ekonomiska, miljömässiga eller kulturella områdena. Även om det inte anges explicit, uppfattar Vetenskapsrådet att Vinnovas förslag har en sådan bred inriktning.

Som Vinnova påpekar har arbetet visat att samverkan är möjlig att utvärdera, något som Vetenskapsrådet instämmer i - både rent principiellt men också på basis av erfarenheterna från arbetet med föreliggande uppdrag. Däremot anser Vetenskapsrådet *inte* att det här föreliggande förslaget är lämpligt att använda som grund för resursfördelning baserad på kvalitetsindikatorer på det sätt som anges i regeringens senaste forskningsproposition (prop. 2016/17:50, sid. 23-24). Skälen till Vetenskapsrådets uppfattning är följande:

För det första: som Vinnova självt påpekar (s. 3) är förslaget avsett att tillämpas i form av en samlad bedömning av en kvalificerad bedömarpanel med internationell expertis (s.k. *peer review* eller *expert review*). Vinnova anger också (s. 2) att, om förslaget ska användas för att fördela resurser, kan de principer som förslaget baseras på lämpligen användas i ett resursfördelningssystem i kombination med utvärdering av kvalitet i andra dimensioner av lärosätenas verksamhet. Vetenskapsrådet instämmer i denna bedömning, dvs. att förslaget i dess nuvarande form närmast bör ses som en del av ett *peer review*-baserat utvärderingssystem, vare sig detta system används för att fördela resurser eller ej.

För det andra: regeringen föreslår i den senaste forskningspropositionen (prop. 2016/17:50, sid. 23-24) att en viss del av det s.k. basanslaget för forskning och forskarutbildning även i fortsättningen ska tilldelas efter kvalitetsindikatorer. De två kvalitetsindikatorer som använts sedan tidigare - publiceringar och citeringar samt externa medel - bör enligt propositionen utvecklas och förbättras, och kompletteras med incitament även för samverkan. Eftersom Vinnovas föreliggande förslag är baserat på *peer review*-värderingar av i huvudsak kvalitativa underlag (självvärderingar och s.k. samverkanspartsvärderingar) ser Vetenskapsrådet inte hur ett sådant underlag på ett enkelt och transparent sätt skulle kunna användas tillsammans med de två tidigare, rent numeriska, indikatorerna. De numeriska indikatorerna kan i princip uppdateras och användas årligen om så önskas, något som knappast är

Vetenskapsrådet

rimligt att föreställa sig för den ambitiösa *peer review*-baserade metodik som Vinnova föreslår i den föreliggande rapporten.

För det tredje: Vetenskapsrådet känner inte till några framgångsrika internationella exempel på att robusta numeriska indikatorer har använts för att mäta samverkansaktiviteter på ett sådant sätt att de på ett transparent, rättssäkert och legitimitetsskapande sätt har kunnat användas som grund för fördelning av ekonomiska medel eller för andra former av betygssättning av lärosäten. Under arbetet med FOKUS och med modellerna för utvärdering av de s.k. ALF-medlen har Vetenskapsrådet haft åtskilliga internationella kontakter med länder som t.ex. Storbritannien, Australien, Nederländerna och Danmark vilka alla har erfarenhet av nationella utvärderings- och/eller resursfördelningsmodeller. Vetenskapsrådet har därvid inte uppmärksammat några framgångsrika exempel vad gäller numeriska indikatorer på samverkan. Det finns ett stort och befogat internationellt intresse för utvärdering av såväl samverkan som s.k. *impact* (genomslag utanför akademien). Vetenskapsrådets slutsatser utifrån dessa internationella erfarenheter är att denna form av utvärdering bäst sker i form av expertbedömningar grundade på till stor del kvalitativa underlag som t.ex. självvärderingar och fallstudier.

För det fjärde: en bärande del av Vinnovas förslag är de s.k. samverkanspartsvärderingarna, i vilka s.k. samverkansparter i enkätform har gett sin bild av samverkan med ett visst lärosäte kopplat till det urval av samverkansaktiviteter som lärosätet självt valt att beskriva. Dessa samverkanspartsundersökningar har i Vinnovas pilotstudier, tillsammans med självvärderingar från lärosätena, använts som ett underlag för den ovan beskrivna bedömarpanelens värdering av respektive lärosätes samverkansaktiviteter. Samverkanspartsvärderingar utgör enligt Vetenskapsrådet en intressant men också metodologiskt krävande ansats vad gäller både reliabilitet och validitet (t.ex. urval av respondenter, frågekonstruktion, kontrollgrupper osv.). I Vinnovas förslag ges dock - förutom en allmän uppgift om hög svarsfrekvens - ingen närmare information om hur samverkanspartsvärderingarna har konstruerats, tillämpats, redovisats och tolkats. I detta sammanhang kan Vetenskapsrådet konstatera att de berörda bedömare i bedömarpanelen anser att samverkanspartsenkäten inte fungerade bra i bedömningen, och att den inte tillförde tillräckligt mycket värdefull information (Bilaga 9 till Vinnovas rapport: protokoll från gemensamt bedömningsmöte av värdering av samverkan, pilot 2, s. 5). Bedömarpanelen hänvisar till svårigheter med bl.a. urvalet av respondenter och frågekonstruktionen. Vetenskapsrådet finner det därför inte möjligt att på basis av Vinnovas rapport ta ställning till hur användbar denna del av förslaget i praktiken är.

Vetenskapsrådet noterar också att det i Vinnovas förslag saknas närmare redovisning av resursåtgång och kostnader för att implementera en utvärderingsmodell av denna typ.

Vetenskapsrådet

Slutligen vill Vetenskapsrådet instämma i Vinnovas uppfattning att samverkan är ett viktigt inslag i att driva kvalitet och relevans i forskning och utbildning. Samtidigt vill Vetenskapsrådet understryka den samhälleliga betydelsen av att en oberoende och nyfikenhetsstyrd forskning också får adekvat utrymme, och att detta utrymme inte undergrävs av krav på samverkan inom alla forskningsfält eller faser i forskningsprocessen.

Det är också angeläget att framhålla att samverkan kring forskning inte är synonymt med att forskningen också har genomslag utanför akademien (*impact*). I Vinnovas förslag hänvisas på flera ställen till vikten av resultatet av samverkan, men den föreslagna utvärderingsmodellen som sådan har processfokus snarare än resultatfokus - alltså fokus på samverkan som process snarare än på resultatet av samverkan, dvs. genomslag i samhället.

Internationella erfarenheter visar att båda aspekterna – samverkan och genomslag - är såväl viktiga som möjliga att både beskriva och värdera, men också att det är klokt att hålla isär dem. Om utvärderings- och/eller resursfördelningsmodeller alltför ensidigt betonar samverkansprocessen, och i synnerhet om modellerna i första hand försöker mäta denna process med hjälp av enkla numeriska indikatorer, finns risk att detta leder till oönskade styreffekter vad gäller lärosätenas prioriteringar och åtgärder – exempelvis att antalet samverkansaktiviteter och samverkansprojekt blir viktigare än innehåll, djup och mångfald i samverkan, och framförallt att aktiviteten samverkan i sig blir viktigare än vad den förväntas leda till i form av positiva effekter i samhället. Ur Vetenskapsrådets synvinkel är det viktigt att tyngdpunkten i utvärderingar av forskning ligger på forskningens *resultat* och resultatens *effekter*, och denna syn är också grunden för hur Vetenskapsrådet arbetar med forskningsutvärdering.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Sven Stafström i närvaro av rådsdirektören Ann Fust, chefsjuristen Anna Hörnlund och enhetschefen Anders Weström, föredragande. I den slutliga handläggningen har analytiker Sten Söderberg, Maud Quist och Marianne Hall deltagit.

Sven Stafström
Generaldirektör

Anders Weström
Enhetschef